

Заняття 2

Правова характеристика понять «людина», «особа», «громадянин».

Права та свободи людини. Громадянство України.

Очікувані результати.

Після цього завдання ти зможеш:

- ✓ пояснювати та застосовувати поняття «людина», «особа», «громадянин», «громадянство»;
- ✓ характеризувати підстави набуття та припинення громадянства України;
- ✓ аналізувати статті Конституції України, які врегульовують питання громадянства України;
- ✓ порівнювати окремі підстави набуття громадянства та припинення громадянства.

Пригадайте!

1. Що таке Конституція України?
2. Назвіть найважливіші правові пам'ятки України?
3. Яку структуру має Конституція України?
4. Що таке Конституційний Суд України та які його повноваження.

1. Поміркуйте і згадайте, які ви знаєте прислів'я про рідну землю, Батьківщину.

Мотивація навчальної діяльності. Найбільшим розділом Конституції України є розділ II, у якому врегульовано питання прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. В Основному Законі нашої держави також часто трапляється термін, як «особа». Сьогодні ми з вами повинні з'ясувати співвідношення понять «Особа – Людина – Громадянин – Громадянство», а також вивчити питання набуття і припинення громадянства. Отже, запрошую вас до співпраці.

1. Право на громадянство.

Поняття «особа», «людина» та «громадянин» тісно між собою пов'язані. Вони стосуються одного і того ж самого об'єкта, але мають свої особливості.

Людина – це жива розумна істота, яка має волю, дар мислення, здатна виробляти знаряддя праці та може свідомо користуватися ними.

Кожна людина має зв'язок із суспільством, у якому вона живе. Люди рівні у правах, але це не означає, що вони однакові або схожі один на одного з точки зору фізичних чи розумових здібностей, талантів. Проте лише біологічне в людині не визначає її як особистість.

Особистість – людина, що відзначається неповторною сукупністю соціально значущих якостей, способом існування якої є її розвиток та діяльність.

Крім того, особа тісно взаємозв'язана з державою. Держава визнає особу, її життя, недоторканність, честь і гідність найвищою соціальною цінністю. Головний обов'язок держави – забезпечення особі відповідних умов для здійснення прав і свобод, виконання обов'язків. Держава відповідальна перед особою і суспільством за свою діяльність. За допомогою права держава закріплює відповідний правовий статус особи, забезпечує кожній особі рівні можливості в користуванні суб'єктивними правами й виконанні обов'язків. Особа – це людина, яка є суб'єктом правовідносин.

Цей взаємозв'язок особи з конкретною державою позначається поняттям «громадянство».

Громадянин – людина, яка має стійкий правовий зв'язок з конкретною державою, що проявляється у взаємних правах та обов'язках.

Історичний екскурс. Поняття «громадянство» виникло ще 594 року до н.е., коли імператор Солон проголосив Атику вільно та незалежною, а демос – громадянами, тобто такими, що мають право голосу в громадських зборах, можуть обирати і бути обраними.

Право на громадянство – це невід'ємне право кожної людини (стаття 4 Конституції України).

Громадянство в Україні регулюється наступними нормативними документами:

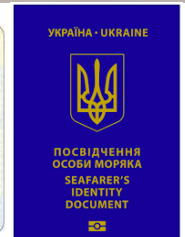
1. Конституція України.
2. Закон України «Про громадянство України» (2001 р.).
3. Закон України «Про правовий статус іноземців» (1994 р.).

Отже, громадянство – це стійкий юридично визначений, необмежений у часі та просторі правовий зв'язок людини з певною державою.

Які документи підтверджують громадянство України?

Підказка: стаття 5 Закону України «Про Громадянство України»:

1. паспорт громадянина України;
2. паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
3. тимчасове посвідчення громадянина України;
4. дипломатичний паспорт;
5. службовий паспорт;
6. посвідчення особи моряка;
7. посвідчення члена екіпажу;
8. посвідчення особи на повернення в Україну.

Чи можуть проживати в Україні особи, які не є громадянами нашої держави? Як вони називаються?

Іноземець – особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства – особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Біженець – особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до

певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Біпатрид – це особа, що є громадянином одночасно двох держав.

Статтею 2 Закону України "Про громадянство України" передбачено: «Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України».

Разом з тим, добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави, згідно ч.1 ст. 19 цього Закону, є підставою для припинення громадянства України. Проте не слід це розцінювати як заборону подвійного громадянства, оскільки втрата громадянства України відбувається не автоматично з набуттям громадянства іншої держави, а виключно з дня видачі Указу Президента України про припинення громадянства щодо певної особи.

Таким чином, твердження про заборону подвійного громадянства в Україні є помилковим.

Апатрид – особи без громадянства, тобто особи, що не мають громадянства будь-якої держави їхнє правове становище визначається законодавством держави перебування і, за деякими винятками, прирівнюється до правового статусу власних громадян.

Людина може стати апатридом в таких випадках:

- При народженні (зокрема від батьків-apatридів, якщо закони держави – місця народження не мають на увазі набуття особою громадянства цієї держави).

- При позбавлення громадянства державою. Позбавлення громадянства з боку держави може відбуватися з політичних, етичних мотивів або з міркування безпеки.

- При втраті отриманих раніше привілеїв громадянства (наприклад, у випадку громадянства, отриманого в шлюбі).

- При добровільній відмові від громадянства.

- У разі припинення існування держави.

2. Порядок набуття та припинення громадянства України.

Як же стають громадянами України? Коли це відбувається? Хто це вирішує? Чи можна змінити громадянство протягом життя? На ці та інші питання ми можемо знайти відповіді в Законі України «Про громадянство України».

1. Підстави набуття громадянства України (стаття 6 Закону України «Про громадянство України»):

Громадянство України набувається:

1) за народженням;

2) за територіальним походженням;

3) внаслідок прийняття до громадянства;

4) внаслідок поновлення у громадянстві;

5) внаслідок усиновлення;

6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, в дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя;

7) внаслідок встановлення над особою, визнаною судом недієздатною, опіки;

8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;

9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства;

10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

II. Умови прийняття до громадянства України (стаття 9 Закону України «Про громадянство України»):

1) визнання і дотримання Конституції України та законів України;
2) подання декларації про відсутність іноземного громадянства (для осіб без громадянства) або зобов'язання припинити іноземне громадянство (для іноземців).

3) безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років.

4) отримання дозволу на імміграцію.

5) володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування. Ця умова не поширюється на осіб, які мають певні фізичні вади (сліпі, глухі, німі);

6) наявність законних джерел існування. Ця умова не поширюється на осіб, яким надано статус біженця в Україні або притулок в Україні.

III. Порядок визначення громадянства дітей (Закон України «Про громадянство»):

Стаття 11. Набуття дітьми громадянства України внаслідок усиновлення.

Стаття 12. Набуття громадянства України внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування, влаштування дитини в дитячий заклад чи заклад охорони здоров'я, у дитячий будинок сімейного типу чи прийомну сім'ю або передачі на виховання в сім'ю патронатного вихователя.

Стаття 14. Набуття громадянства України дитиною у зв'язку з перебуванням у громадянстві України її батьків чи одного з них.

Стаття 15. Набуття громадянства України внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства.

Стаття 16. Необхідність згоди дітей під час набуття громадянства України

Набуття громадянства України дітьми віком від 14 до 18 років може
буватися лише за їхньою згодою.

Чи достатньо, по-вашому, цих умов для отримання українського громадянства?

Які б умови ви додали б і чому? Чи можуть комусь відмовити у наданні громадянства?

IV. Громадянство припиняється:

Стаття 17. Підстави припинення громадянства України

Громадянство України припиняється:

- 1) внаслідок виходу з громадянства України;
- 2) внаслідок втрати громадянства України;
- 3) за підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

Стаття 18. Вихід з громадянства України

Громадянин України, який відповідно до чинного законодавства України є таким, що постійно проживає за кордоном, може вийти з громадянства України за його клопотанням.

Законом визначено, що з питань громадянства необхідно звертатися до органів внутрішніх справ, а за межами території України – до представництва України за кордоном.

Рішення з питань громадянства приймає Президент України, видаючи укази.

3. Порядок визначення громадянства дітей.

Відповідно до ст. 12 Закону від 18.01.2001р. №2235-III дитина, яка є іноземцем або особою без громадянства, над якою встановлено опіку чи піклування і опікуном або піклувальником призначено громадянина України або осіб, одна з яких є громадянином України, а друга – особою без громадянства, стає громадянином України з моменту прийняття рішення про

встановлення опіки чи піклування або з моменту набрання чинності рішенням суду про встановлення опіки чи піклування.

Згідно з ст.14 Закону від 18.01.2001р. №2235-III дитина, яка є іноземцем або особою без громадянства, один з батьків якої є громадянином України, а другий є особою без громадянства, реєструється громадянином України за клопотанням того з батьків, який є громадянином України.

Відповідно до ст. 18 Закону від 18.01.2001р. №2235-III громадянин України, який відповідно до чинного законодавства України є таким, що постійно проживає за кордоном, може вийти з громадянства України за його клопотанням.

Перевір себе чи ти все засвоїв(ла) з теоретичного матеріалу, переглянувши Презентацію до заняття.

Питання для самоконтролю!

1. Якими нормативними документами регулюється громадянство в Україні?
2. Назвіть документи, які підтверджують громадянство України.
3. Назвіть умови прийняття до громадянства України.
4. Яким чином припиняється громадянство України.

Рефлексія.

Я сьогодні дізнався/дізналася про...

Мене вразило....

Я буду реалізовувати свої права громадянина....

Домашнє завдання: опрацювати § 10, с. 64 – 73 Основи правознавства / підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.Є. Святокум – Харків: вид-во «Ранок», 2017. – 192 с.

